

Ministru kabinets

Latvijas finanšu sektora jaunumi

Nr. 1, 2018. gada 10. augusts

Latvijas mērķis ir būtiski reformēt valsts finanšu sektoru, ievērojami uzlabojot tā caurskatāmību, atbalstot inovācijas, kā arī stimulējot aktīvu vēršanos pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Šodien sākam publicēt divnedēļu informatīvo biļetenu, kas sniegs aktuālo informāciju par pārmaiņām Latvijas finanšu sektorā, tostarp jaunākās programmas, iniciatīvas un likumdošanas procesus, kas veicina reformas Latvijas finanšu sektorā.

Valdības paziņojums

Mums ir būtiski spert visus nepieciešamos soļus, lai sekmētu pārmaiņas finanšu sektorā un atjaunotu tā reputāciju, piedāvājot drošu un uzticamu vidi uzņēmējdarbībai. Mana valdība ir apņēmusies nodrošināt atklātu un nepārtrauktu informācijas apmaiņu starp finanšu sektoru, uzņēmējiem, starptautiskajiem partneriem un valdību. Mēs jau esam veikuši svarīgus pasākumus, kas risina valsts finanšu pakalpojumu sektora problēmas. Ir pārtraukti darījumi ar augsta riska čaulu veidojumiem. Arī turpmāk mēs esam cieši apņēmušies veikt visas nepieciešamās reformas tik ilgi, cik tas būs nepieciešams, lai sekmētu reālas un ilgtspējīgas pārmaiņas, kas atjaunotu uzticību Latvijai kā starptautiskam finanšu centram.

Māris Kučinskis

Latvijas Republikas Ministru prezidents

Šajā izdevumā:

- Pārmaiņu vadība banku sektorā
- Paaugstinātas atbilstības prasības noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai
- Banku sektora galvenie rādītāji 1. ceturksnī
- Sasniegtais progress cīņā pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu
- „Moneyval” process
- Sadarbības pārtraukšana ar augsta riska čaulas veidojumiem
- Kontrolēta bankas „ABLV Bank” likvidācija
- Klientu neklātienas identifikācija
- Ārvalstu investoru apkalpošana Valsts ieņēmumu dienestā (VID)
- Baltijā pirmā Finanšu tehnoloģiju (FinTech) akseleratora sekmīgie rezultāti

Pārmaiņas finanšu sektorā

Pārmaiņu vadība banku sektorā

Pašreizējā situācija:

Pašreizējie banku darbības rādītāji liecina, ka Latvijas banku sektors ir stabils. Bankas, kuras iepriekš savu darbību pamatā balstīja uz ārvalstu klientu apkalpošanu, izstrādā jaunus biznesa modeļus. Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK) pārrauga un regulē šo pārmaiņu vadību atbilstoši ES, ASV un Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (ESAO) izvirzītajiem mērķiem un kopīgajām vērtībām.

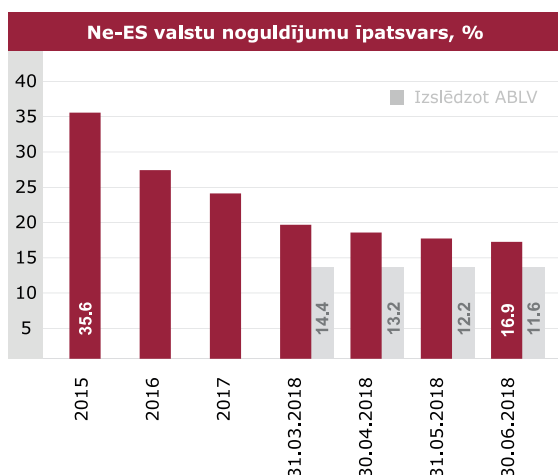
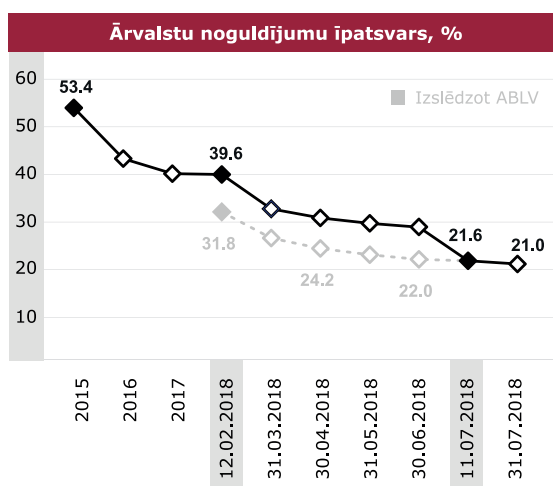
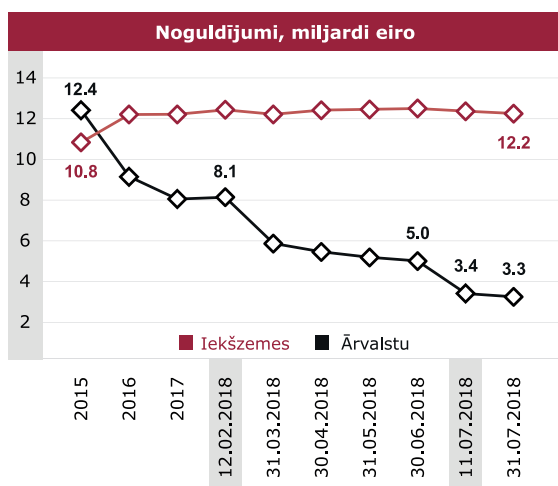
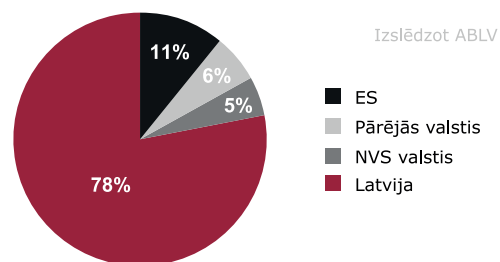
Ārvalstu klientu noguldījumu īpatsvars turpina ievērojami samazināties (53,4% 2015. gadā pret 21% 2018. gadā). Tas ir zemākais rādītājs 20 gadu laikā, un jaunākās prognozes liecina, ka riskanto ārvalstu klientu noguldījumu īpatsvars samazināsies arī turpmāk.

Vidējā termiņa (1,5–5 g.) mērķi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas apkarošanā (AML/CFT):

- noguldījumu īpatsvars no Neatkarīgo Valstu Sadraudzības (NVS) valstīm – 5%;
- pilnībā atjaunotas korespondentattiecības ar ASV bankām.

Galvenie rādītāji			
	2015	Jūlijs 2018	Izmaiņas
Noguldījumi, t.sk. (miljardi eiro)	23.3	15.5	-33%
Iekšzemes	10.8	12.2	+13%
Ārvalstu	12.4	3.3	-74%
Ārvalstu noguldījumu īpatsvars	53.4%	21.0%	-32 pp

Noguldījumu ģeogrāfiskā struktūra (30.06.2018.)

12.02.2018. – FINCEN publicē ziņojumu par ABLV

11.07.2018. – Eiropas Centrālā banka anulē ABLV licenci

Avots: FKTK

▲ Paveiktais:

- 2018. gada 9. maijā spēkā stājās grozījumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likumā (NILLTFN likums), kas pieprasīja 60 dienu laikā izbeigt darījuma attiecības ar uzņēmumiem, kas atbilst vismaz divām čaulas veidojuma pazīmēm. Šībrīža rādītājs ir 0,03%, un tas ir ievērojami zemāks nekā 1,3% šī gada martā;
- Bankām patlaban tiek prasīts rūpīgi novērtēt visu klientu riska profilus, un tām ir pienākums atteikties sadarbību uzņēmumiem, kuri ir pārlietu riskanti. Tādas pārmaiņas banku sektorā kā sadarbības pārtraukšana ar pārlietu riskantiem klientiem sākās jau 2017. gada beigās, pirms tiesību aktu prasību stāšanās spēkā. Ikvienu banku drīkst uzņemties tikai tāda līmeņa risku, kādu, atbilstoši AML prasībām, var pārvaldīt tās iekšējās kontroles sistēmas;
- 1. jūlijā Latvijas bankas FKTK iesniedza jaunus biznesa modeļus un plānus, kā tos ieviest, kas būs pamats jaunajām banku biznesa stratēģijām. Šie plāni šobrīd tiek izvērtēti, un secinājumi tiks sniegti 2018. gada rudenī;
- FKTK nodrošina Latvijas banku sektora reformu gaitu, seko līdzi jaunākajiem datiem un sniedz bankām konsultācijas.

Paaugstinātas atbilstības prasības noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai

Finanšu sektora attīstības padome (FSAP) sadarbībā ar Ministru prezidentu strādā pie turpmāko pasākumu identificēšanas ilgtspējīgai finanšu sektora attīstībai. Šie pasākumi ir iekļauti Finanšu sektora attīstības plānā 2017.–2019. gadam ar mērķi apkarot naudas atmazgāšanu un uzlabot Latvijas finanšu pakalpojumu nozares reputāciju. Plānā kopā ir 23 pasākumi, kuri iedalīti četrās grupās:

- steidzamības kārtā īstenojami pasākumi uz risku balstītas uzraudzības pilnveidošanai un augsta riska biznesa modeļu straujākai pārskatīšanai;
- uzraugošo, kontrolējošo un izmeklējošo iestāžu kapacitātes stiprināšana;
- papildu pasākumi straujākai banku sektora biznesa modeļa pārskatīšanai;
- informācijas apmaiņas mehānismu uzlabošana starp finanšu sektoru, valdību, sabiedrisko sektoru un tiesībsardzības iestādēm.

Plašāka informācija un pasākumu izpildes aktualitātes pieejamas [Finanšu ministrijas vietnē](#).

Banku sektora galvenie rādītāji 1. ceturksnī

Jaunākie dati rāda, ka kapitalizācijas un likviditātes koeficienti ir virs to minimālajām prasībām. Latvijas kredītiestāžu kapitāla atdeves (ROE) un aktīvu atdeves (ROA) rādītāji pārsniedz ES vidējos rādītājus. 2017. gadā ROE bija 9,1% (koriģēts, neņemot vērā vienreizējos notikumus) salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 6,1% (Avots: Eiropas Banku iestādes riska vadības panelis, 2017. gada 4. ceturksnis).

Banku darbības rādītāji, %	31.03.17.	30.06.17.	30.09.17.	31.12.17.	31.03.18.
1. līmeņa pamata kapitāla rādītājs	18.63	19.40	21.25	19.26	19.99
Likviditātes seguma rādītājs	367.89	364.56	314.83	313.45	264.25
Kredītportfelis/noguldījumi	72.29	73.95	73.41	71.25	78.83
Kapitāla atdeve (ROE)*	12.51	9.87	8.70	7.61	11.00
Aktīvu atdeve (ROA)**	1.43	1.13	1.02	0.90	1.32
Izdevumu attiecība pret ienākumiem***	50.54	57.07	57.23	58.97	58.23

Avots: FKTK

* Anualizētas pārskata perioda peļņas/zaudējumu attiecība pret vidējo kapitālu un rezervēm (rādītāja aprēķinā netiek iekļauti ārvalstu banku fil. dati).

** Anualizētas pārskata perioda peļņas/zaudējumu attiecība pret vidējo kapitālu un rezervēm (rādītāja aprēķinā netiek iekļauti ārvalstu banku fil. dati).

*** Izdevumu attiecība pret ienākumiem = (Administratīvie izdevumi + nemateriālo aktīvu un pamatlīdzekļu vērtības nolietojums un atsavināšana)/(tīrie procentu ienākumi + dividendu ienākumi + neto komisijas naudas + finanšu instrumentu tirdzniecības darījumu peļņa/zaudējumi + finanšu instrumentu pārvērtēšanas rezultāts + citi parastie ienākumi - citi parastie izdevumi + pārdošanai pieejamo finanšu aktīvu vērtības samazinājuma korekcija)

AML risku pārvaldība un darbības atbilstība

Sasniegtais progress cīņā pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu

Efektīvāka izmeklēšana un tiesāšana

Valsts policijas prioritātes 2018. gadā saglabājas līdzšinējās – cīņa pret naudas atmazgāšanu un ienākumiem no noziedzīgām darbībām, kā arī līdzekļu atgūšana. Pēdējos gados Latvijas varas iestādes ir ieguldījušas nopietnas pūles, lai stiprinātu lietu izmeklēšanu. Kopš 2017. gada beigām vairākās krimināllietās ir pabeigta izmeklēšana, un tās nodotas prokuratūrai. Šīs krimināllietas saistītas ar naudas atmazgāšanu, ko veikuši banku darbinieki, vairākas „naudas mūļu” lietas, kā arī lietas, kas saistītas ar krāpšanos ar PVN luksusa automašīnām. 2018. gada pirmo sešu mēnešu laikā veiktie aresti saistībā ar iespējamiem noziedzīgās darbības gūtiem ienākumiem ir noveduši pie konfiskācijām 24,5 miljonu eiro vērtībā. Vienu miljonu eiro tiesas ir atzinušas par ienākumiem, kas gūti no noziedzīgām darbībām.

Labāka piekļuve informācijai par patiesā labuma guvējiem

Tikai piecus mēnešus pēc darba uzsākšanas pie patiesā labuma guvēju reģistra izveides ir panākts ievērojams progress patiesā labuma guvēju informācijas publiskošanā. Apmēram 70% no 10 000 sabiedrībām ar ierobežotu atbildību, kurām īpašnieku struktūrā ir juridiskas personas, ir iesniegušas informāciju par patiesā labuma guvējiem pirms noteiktā termiņa.

Pieņemumu, ka personas, kas norādītas kā īpašnieki, ir arī patiesā labuma guvēji, apstiprina fakts, ka gandrīz 92% no jauna reģistrētajās sabiedrībās ar ierobežotu atbildību abos gadījumos norādīta viena un tā pati persona.

Izveidota publiskā un privātā sektora informācijas apmaiņas platforma

Ciešākas tiesībaizsardzības iestāžu un lielo starptautisko banku sadarbības rezultātā 2018. gada maija sākumā tika izveidota īpaša operatīvā grupa finanšu noziegumu izmeklēšanai. Šī publiskā-privātā sektora informācijas apmaiņas platforma tika izveidota pēc tam, kad spēkā stājas grozījumi NILLTFN likumā, kas ļauj finanšu institūcijām labāk identificēt riskus un koncentrēties uz jautājumiem ar augstu prioritāti. Izveidotā informācijas platforma sniegs palīdzību Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam (Kontroles dienests) un tiesībaizsardzības iestādēm to centienos apkārt naudas atmazgāšanu un citus finanšu noziegumus.

Kontroles dienests, cieši sadarbojoties ar tiesībaizsardzības iestādēm, rīkos regulāras sanāksmes ar finanšu institūcijām, lai apmainītos ar informāciju par nepieļaujamiem finanšu apdraudējumiem, ieskaitot mērķtiecīgu informāciju un plašākas tipoloģijas. Operatīvās sanāksmes šīs jaunās programmas ietvaros sāksies tuvākajās nedēļās.

Uzlabots tiesiskais regulējums mērķtiecīgām finanšu sankcijām saistībā ar proliferāciju

Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likumā pieņemti grozījumi, kas uzlabo tiesisko regulējumu mērķtiecīgām finanšu sankcijām saistībā ar proliferāciju. Tie risina virkni Savstarpējā novērtējuma ziņojumā aktualizēto jautājumu un ietver:

- paplašinātu personu loku, kuras ir pakļautas mērķtiecīgām finanšu sankcijām saistībā ar proliferāciju, kā arī nepārprotamu noteikumu par to, ka šajā likumā noteiktās prasības attiecas uz visām fiziskām un juridiskām personām;
- plašākas pilnvaras tādām iestādēm kā FKTK, Valsts ieņēmumu dienests (VID), Patērētāju tiesību aizsardzības centrs noteikt administratīvus ierobežojumus vai citus mērus gadījumos, kad konstatēti normatīvo aktu pārkāpumi, kas nosaka prasības pēc iekšējās kontroles sistēmas un sankciju riska pārvaldības mērķtiecīgām finanšu sankcijām saistībā ar proliferāciju;
- Kontroles dienesta iekļaušanu regulatīvajā institūcijā eksporta kontrolei (Eksporta kontroles komiteja);
- pilnvaras Kontroles dienestam veikt pastāvīgu līdzekļu iesaldēšanu mērķtiecīgām finanšu sankcijām saistībā ar proliferāciju.

Nacionālais noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējums

2018. gada jūnijā tika pabeigta padziļināta naudas atmazgāšanas risku analīze Latvijā. Analīzes mērķis bija identificēt un izstrādāt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas apkarošanas mehānismus. Tika izstrādāts vienkāršots klientu izpētes rīks, kā arī vadlīnijas, kas ļauj likuma subjektiem piemērot vienkāršotu klientu izpēti situācijās, kurās darījuma attiecības neietver augstu risku.

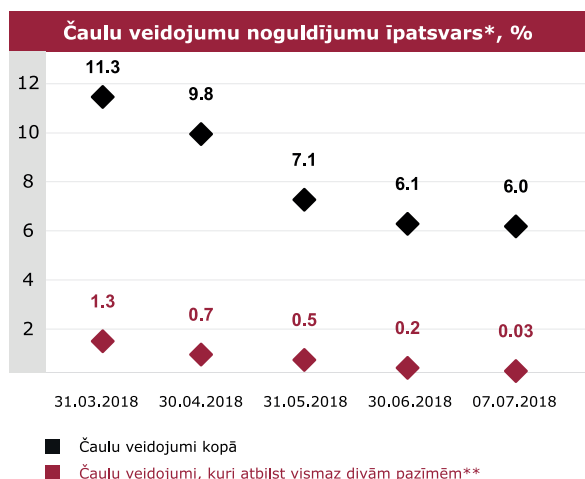
Kontroles dienests sadarbībā ar policiju ir sācis darbu pie grozījumiem Nacionālajā terorisma finansēšanas risku novērtējumā un Nacionālā proliferācijas risku novērtējumā. Ir pieņemta metodoloģija, vadlīnijas un priekšlikumi grozījumiem NILLTF likumā, kas atvieglos statistikas datu vākšanu, pārvaldību un analīzi riska novērtēšanas nolūkos.

Vairāk par Nacionālo risku novērtēšanu lasiet [Finanšu ministrijas tīmekļa vietnē](#).

Moneyval process

Ir noslēgusies Latvijas noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas novērtēšanas 5. kārtā, ko atbilstoši starptautiskajiem FATF standartiem veica Eiropas Padomes „Moneyval” komitejas eksperti. Pirmo reizi tika vērtēta gan sistēmas tehniskā atbilstība, gan tās efektivitāte. Novērtējuma ietvaros izteiktas rekomendācijas sistēmas uzlabošanai. Tās kalpos par pamatu nepilnību novēršanai, un daudzas no tām jau tiek īstenotas. Pilns ziņojums publiski būs pieejams šī gada rudenī.

Sadarbības pārtraukšana ar augsta riska čaulas veidojumiem

Avots: FKTK

*FKTK aplēses, balstoties uz uzraudzības procesā iegūto informāciju, neiekļaujot ABLV.

** 1) nav juridiskās personas saistības ar faktisku saimniecisko darbību un juridiskās personas darbība veido mazu vai neveido nekādu ekonomisko vērtību un likuma subjekta rīcībā nav dokumentāras informācijas, kas pierāda pretējo; 2) valstī, kurā juridiskā persona reģistrēta, normatīvie akti neparedz pienākumu sagatavot un iesniegt attiecīgās valsts pārraudzības institūcijām finanšu pārskatus, tai skaitā gada finanšu pārskatus, par savu darbību

Kontrolēta „ABLV Bank” likvidācija

Šī gada 11. jūlijā Eiropas Centrālā banka (ECB), sekojot FKTK ierosinājumam, pieņēma lēmumu anulēt „ABLV Bank” licenci, liedzot tai turpināt darbu kā kredītiestādei. Martā ABLV Bank bija iesniegusi FKTK izvērtēšanai pašlikvidācijas pieteikumu, kuru tika atļauts īstenot ar FKTK 12. jūnija lēmumu.

Šobrīd norit „ABLV Bank” likvidācijas process, kas tiek rūpīgi uzraudzīts īpaši izveidotā FKTK kontroles mehānismā, lai novērstu jebkādu iespēju, ka iespējami noziedzīgi iegūti līdzekļi nonāk finanšu sistēmā ar likvidācijas procesa starpniecību. Ieviesta visaptveroša kontroles sistēma, kas nodrošina naudas izmaksu tikai tad, kad veiktas plašas pārbaudes par tās izcelsmi. Naudas izmaksas tiks veiktas tad, kad Kontroles dienests un FKTK būs pārliecinājušies, ka tā tiek izmaksāta leģitīmi. Šis process notiek pakāpeniski, darbu veikšanai piesaistot papildu speciālus vērtētājus un revidentus. Detalizēta informācija par FKTK ieviestajiem kontroles mehānismiem, kā arī tās izstrādātais izpildes un uzraudzības plāns pieejams [FKTK tīmekļa vietnē](#).

Rādītāji 2018. gada 30. jūnijā:

- garantēto atlīdzību izmaksas ar bankas „Citadele” starpniecību – 45%, 213,34 miljoni eiro;
- likvidatoru atgūtie līdzekļi jūnijā – 11,943 miljoni eiro;
- likvidācijas izmaksas jūnijā – 1,995 miljoni eiro (1,824 miljoni eiro bankas darbinieku algās un atlaišanas pabalstos);
- aktīvi – 2,38 miljardi eiro;
- kapitāls, rezerves – 321,42 miljoni eiro;
- noguldījumi – 1,602 miljardi eiro;
- subordinētās saistības – 139,802 miljoni eiro;
- emitētie parastie vērtspapīri – 299,833 miljoni eiro.

Finanšu sektora attīstība

Klientu neklātienas identifikācija

Šī gada 3. jūlijā Ministru kabinets pieņēma noteikumus par klientu neklātienas identifikāciju. Šie noteikumi nosaka kārtību, kādā finanšu institūcijas var reģistrēt jaunus klientus, neprasot tiem apmeklēt bankas filiāli un identificēt sevi klātienē. Jaunie noteikumi ievērojami atvieglos darījumu veikšanu ar Latvijas institūcijām un cels Latvijas starptautisko konkurētspēju, vienlaikus saglabājot stingru kontroli pār AML/CFT riskiem.

Patlaban pastāv četras neklāties identifikācijas metodes:

- **universālas un drošas metodes, piemērotas plašam darījumu un personu lokam** – 1) drošs elektroniskais paraksts; 2) video identifikācija īpašā video intervijā caur īpašu aplikāciju vai vietni, šifrētā savienojumā, atbildot uz jautājumiem un uzrādot personu apliecinošu dokumentu;
- **zema riska un limitēta apjoma darījumiem (galvenokārt izmantos Latvijā, Baltijas valstīs un citur ES)** – 3) bankas maksājums, kā ietvaros pakalpojuma sniedzējs identificē klientu; 4) pašportreta foto uzņemšana un personu apliecinoša dokumenta nosūtīšana.

Plašāk par neklāties identifikācijas noteikumiem lasiet [Latvijas Finanšu nozares asociācijas tīmekļa vietnē](#).

Ārvalstu investoru apkalpošana VID

Latvijas Valsts iegējumumu dienests (VID) ir veicis ievērojamus uzlabojumus ārvalstu investoru atbalstam Latvijā, balstot savu darbību uz individuālu pieeju un augsta līmeņa apkalpošanas standartiem. Ikvienam lielumam ārvalstu investoram tiks nozīmēts VID konsultants, kas sniegs palīdzību uzņēmējdarbības attīstīšanai Latvijā. Jau šobrīd tiešsaistē ir pieejama plašāka informācija, piemēram, VID tīmekļa vietne ir papildināta ar sadaļu „[Invest in Latvia](#)”, kurā uzņēmējiem pieejama informācija par nodokļu sistēmu un VID sniegtajiem pakalpojumiem. Plašāka informācija pieejama [Finanšu ministrijas tīmekļa vietnē](#).

Baltijā pirmā Finanšu tehnoloģiju (FinTech) akseleratora sekmīgie rezultāti

Baltijā pirmais FinTech akselerators, kuru uzņēma Swedbank, ir veiksmīgi noslēdzies. Apmēram desmit finanšu tehnoloģiju jaunuzņēmumi ar dibinātājiem no deviņām valstīm trīs mēnešu laikā programmas ietvaros attīstīja savas biznesa idejas. Papildus intensīvai mentoringa programmai dalībnieki saņēma arī 20 000 eiro turpmākai savu uzņēmumu attīstībai. Pieci dalībnieki savus produktus ieviesa tirgū programmas darbības laikā, un daži jau ieguva savus pirmos klientus.

Informācijas sniedzēji

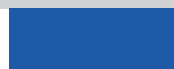
Ministru kabinets

Valsts kanceleja

Finanšu ministrija

Ārlietu ministrija

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu
legalizācijas novēršanas dienests

